

مجوز حق نشر (Creative commons)

حق نشر مجموعه‌ای از حقوق انحصاری برای ناشرین یا پدیدآورندگان یک اثر اصیل و منحصر به فرد می‌باشد که حقوقی از قبیل نشر، تکثیر و الگوبرداری از اثر را شامل می‌شود. در بیشتر حوزه‌های قضایی، حق نشر از ابتدای پدید آمدن یک اثر به آن تعلق می‌گیرد و نیازی به ثبت اثر نیست. معادل این حق در نظام‌های حقوقی پیرو حقوق مدون مؤلف است.

دارندگان حق تکثیر برای پیگیری تکثیر و بهره‌برداری‌ها از آثار خود برای مدت معینی حقوق قانونی و انحصاری دارند و بعد از آن اثر وارد مالکیت عمومی می‌شود. هرگونه استفاده و بهره‌برداری از این آثار منوط به دریافت اجازه از ناشر یا پدیدآورنده آن اثر می‌باشد. در شرایطی مانند استفاده منصفانه از اثر طبق قانون مستثنی است و نیازی به دریافت اجازه از دارنده حق تکثیر ندارد. دارنده حق تکثیر می‌تواند حقوق خود را به شخص دیگری منتقل کند.

در بعضی از حوزه‌های قضایی، حقوق اخلاقی یا حقوق معنوی پدید آورندگان مانند حق یاد شدن برای اثر، نیز به رسمیت شناخته می‌شود.

اکثر مجلات ما در ایران از سیاست دسترسی باز پیروی می‌کنند. این سیاست دارای مزایا و معایب مختص به خود می‌باشد. برای افزایش آگاهی سردبیران و هیات تحریریه مجلات می‌بایست از قوانین و اصول دسترسی باز اطلاع داشته باشند.

یکی از اصول دسترسی آزاد اطلاق مجوز نشر تحت عنوان Creative Commons می‌باشد. این مجوز می‌بایست در پایین صفحه اول مقالات درج گردد. مجوز Creative Commons در راستای گسترش دسترسی پذیری آثار جدید برای دیگران به منظور استفاده اشتراکی و سازنده فعالیت می‌کند. این مجوز توسط

سازمانی غیر دولتی با همین نام از سوی Lawrence Lessing در دسامبر ۲۰۰۲ ایجاد شد که بیشتر برای مقاله‌ها و سند‌های متنی استفاده می‌شود.

این مجوز نمایانگر این موضوع هست که شما آزاد هستید برای:

- به اشتراک گذاشتن: کپی کردن و انتشار دادن محصول
- تغییرات: ترکیب کردن با محصول‌های دیگر
- تنها باید شرایط زیر در آن رعایت شده باشند:
- ارجاع: باید محصول را به روش مشخص شده از سوی مولف یا دارنده مجوز ارجاع دهید (نباید به نحوی باشد که نشان دهد آنها شما یا کار شما را تصدیق می‌کنند)
- اشتراک گذاری یکسان: اگر شما محصول را دگرگون یا پایه کار قرار دادید. شما فقط اجازه ارائه محصول نهایی تحت این مجوز یا مجوزهای سازگار را دارید.
- همچنین باید موارد ذیل مدنظر قرار بگیرند:
- ابطال: تمام موارد فوق در صورت گرفتن اجازه از صاحب مجوز قابل ابطال می‌باشد
- حقوق دیگر: به هیچ وجه حقوق زیر تحت تاثیر این مجوز قرار نمی‌گیرند
- استفاده منصفانه یا معامله منصفانه
- حقوق معنوی مولف
- حقوق افراد دیگر چه کسانی که در اثر بودند و چه کسانی که از اثر استفاده کرده‌اند.
- تذکر: برای هرگونه استفاده یا انتشار شما باید مجوز محصول را مشخص نمایید.

بهترین روش برای ارجاع استفاده از این آدرس می باشد.

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>

به عبارت ساده تر، مجوز Creative Commons، نوع دیگری از کپی رایت محسوب می شود با این تفاوت که روال سنتی حقوق نشر در آن حذف شده است.

اما تعریفی که برای روال کلی Creative Commons وجود دارد، اعطای حقوق از پیش تعیین شده و به عبارتی بهتر، تقسیم بندی شده برای محصول شماست. به عنوان مثال، ما برای کپی رایت تمام حقوق یک محصول را محدود به دریافت مجوز می کردیم و به نوعی هر شخصی برای برداشت از آن محصول، باید برای کل حقوق آن هزینه پرداخت و مجوز را دریافت می کرد. یعنی همان مفهوم اصلی جمله (همه حقوق محفوظ است) که کل محصول را محدود می کند. اما در Creative Commons، روال اینگونه نیست؛ شما توسط این مجوز که البته می توانید رایگان آنرا دریافت کنید اجازه برداشت از محصول خود را به همگان می دهید و نیازی نیست برای کپی از اثر شما، از شما اجازه گرفته شود. به عبارت ساده تر، شما یکبار بخشی از اثر خود را که برایتان حائز اهمیت است، در سازمان Creative Commons به ثبت رسانده و حقوق خود را در قبال محصول مورد نظر اثبات کرده اید. می توان گفت Creative Commons برخلاف کپی رایت سنتی، شعار (بخشی از حقوق محفوظ است) را دنبال می کند که البته برخلاف تصور اولیه ای که برخی از افراد در مورد این مجوز دارند، حقوقی بسیار محکم تر و انعطاف پذیرتر نسبت به حق کپی (Copy right) نیز هست. بطور کلی اگر میخواهید اثرتان را تحت مجوز Creative Commons عرضه کنید، به بیانی واضح تر از پیش مجوز کپی از اثرتان را ارائه کردید و دیگران نیازی نیست برای هر بار استفاده از اثر از شما مجوز دریافت کنند. یعنی شما بخشی از حقوق اثر خود را محدود کرده اید برخلاف کپی رایت که کل اثر را محدود می کند. بسیاری از کارشناسان نیز، مجوز Creative Commons را نیل به هدف جامعه ای با خرد جمعی تعریف می کنند، که البته ایده آل جامعه ی امروزی است.

دقت شود هنگام تصمیم گرفتن برای ارسال درخواست نوع مجوز، از خودتان بپرسید که کدام نوع مورد نظر کار شماست، و مجوز را مطابق آن درخواست نمایید.

مجوز Creative Commons خوب یا بد وجود ندارد. به این معنا، بعضی از مجوزها برای برخی برنامه‌ها مناسبتر از دیگران هستند، مثلاً در مجوزهای رایگان از جمله (BY-SA، BY، CC0) باید اطلاعات مربوط به بخش عمومی استفاده شود. گاهی اوقات مجوزدهنده‌ها به اشتباه تصور می‌کنند که مجوزی که استفاده می‌کنند، اجازه می‌دهد تا انواعی از استفاده مجددی که در واقع محدود شده است را انجام دهند و یا برعکس.